

Ljubica Črnivec
Univerza v Celovcu

UDK 811.163.6'243:371.3

Pouk slovenščine kot tujega jezika

Poskusna učna enota je bila pripravljena jeseni 1989 v okviru Unescovega projekta za ohranjanje nacionalne identitete med zdomci po Evropi s pomočjo pouka v maternem jeziku. Preizkušena je bila v štirih razredih dopolnilnega pouka slovenščine v Nemčiji pozimi 1990.

Pisana je bila torej za konkretno situacijo, v kakršni poučujejo slovenski učitelji dopolnilnega pouka po Evropi: heterogen razred, tako po starosti kot po znanju, razmeroma maloštevilne skupine in malo tedenskih ur. Od doma poznajo otroci različno narečno in pogovorno obarvan jezik, njihovo siceršnje jezikovno okolje pa je neslovensko. S tem se njihov izkušenjski svet deloma razlikuje od tistega od njihovih vrstnikov v Sloveniji.

Učna enota skuša upoštevati tako funkcionalne kot globalne cilje jezikovnega pouka, s tem da gre v prvem primeru za spodbujanje predvsem govornih spretnosti (usvajanje oz. sistematiziranje jezikovnega znanja), v drugem pa za razvijanje sporazumevalnih. Predloženo gradivo za usvajanje jezikovnih spretnosti temelji na predpostavki, da je posameznikovo govorno vedenje tesno povezano s kulturo sporazumevanja in je v tem smislu nadjezikovno. Zaradi tega se izbrane teme navezujejo na otrokov/mladostnikov izkušenjski svet in so predstavljene kar se da univerzalno, tako da jih je možno ubesediti v maternem jeziku tudi v tujem okolju. Za tvorbo besedil so dani modeli, ki izzovejo poimenovanja in vzorci, v katere jih je možno vstavljati, to pa nudi osnovo za dialog.

Izbrana tematika ne podaja celovite podobe sveta, so podane tri tematske prvine z govornovednjskimi vzorci, med katerimi učenec lahko izbira. Zdomski otroci se običajno gibljejo v dveh kulturnih krogih, zato naj bi jim gradivo za jezikovni pouk omogočalo prosto prestopanje iz enega v drugega, ne da bi jih jezik doma utesnjeval (sodobna avstralska mladina slovenskega porekla npr. svoje identitete ne more in noče prepoznati v kvazifolklornem svetu, ki jim ga ponujajo starejše generacije). Jezikovni vzorci slovenskega jezika, naučeni v tujini, naj bi bili most za jezikovno usvajanje »domačega« sveta in kulture; specifično tega sveta lahko prepustimo komplementarni, po pravilu kratkotrajnejši bivalni izkušnji v domovini staršev. Iz znanega sveta se laže vstopa v neznanega.

Glede na tako zastavljeni jezikovni pouk je tudi delovni zvezek zamišljen kot gradivo odprtega tipa. Omogoča vstop in izstop na kateri koli stopnji, oženje in širjenje modelov ter raznoliko zaposlitev. Vsakemu učencu daje možnost za individualni korak naprej. Individualizacijo tega tipa zahtevajo heterogeni razredi že sami po sebi, zato je (bilo) gradivo pripravljeno tako, da se od učencev ne pričakuje niti izenačenega znanja niti izenačenega napredka/uspeha.

Delovni zvezek predvideva delo z učiteljem, zato ne vsebuje dodatne slovnično-slovarske enote, priložen pa mu je priročnik za učitelja z mnogimi idejami, kako učence spodbuditi in motivirati za delo v razredu ter tako popestriti lastne prijeme za resničnemu življenju bližji in bolj prijeten pouk.

KAJ DELA BLAŽ?

Umiva se. Češe se.
Obluči se. Krtači čevljičke.
Obuva se.
Pokrije se s čepico.

Kaj dela Blaž?

Kaj pa ti? A se ti sam.
oblačiš?
počeš?
Pa obuješ?
A sam... skratči čevlje?
A si sam... obrišeš nos?

Ja, se.
Ne, ne zni se.

A se Blaž sam oblačē?

Kdo te počēše?
Kdo ti zaveže čevlje?
Kdo ti okrtāči čevlje?

KAJ ZNAM SAM_?

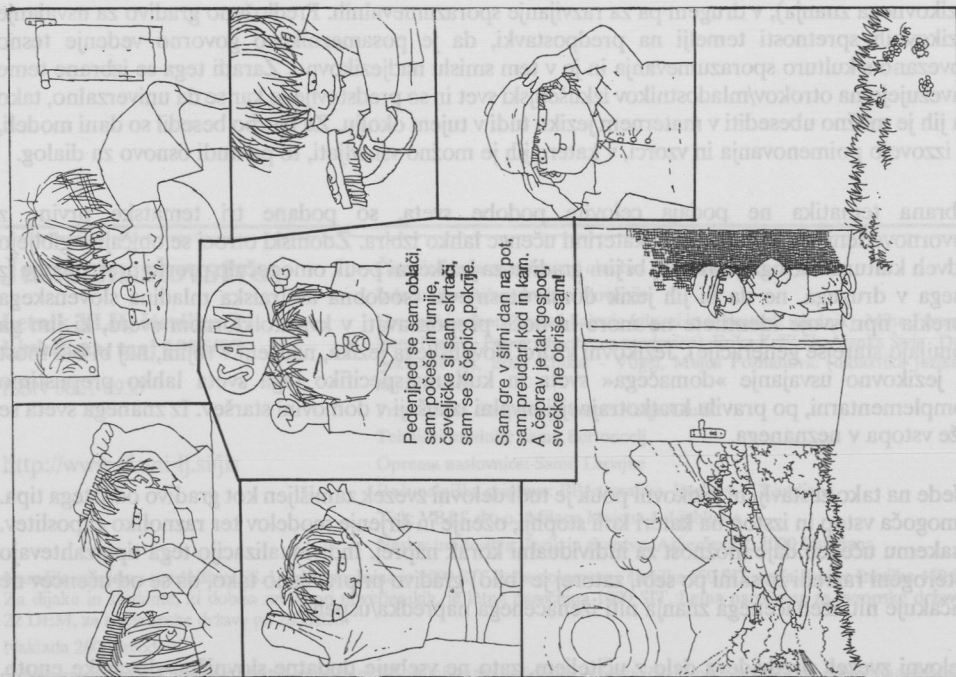
v šolo?
v trgovino?
k prijatelju?
v kino?

A graš sam_

Kaj še delaš sam_?
Kaj še znaš sam_?

Kaj še znaš sam_? A znaš sam_?

Podpišmo pod risbico, kaj dela Blaž!

OMARA za obleko

Poglejmo v omaro!

Kaj je to? — Ali vemo, kaj je to?

Katero stvar poznamo?

je	visijo
visi	imaš

Kaj v omari?

Katero obleke

v omari?

Poglejmo in naštejmo!

Ali imaš ti tudi _____?

Ja, imam.

Ne, nimam.

Kaj imaš danes na sebi? —
Oblek/a?

rumen	rdeč
moder	bel
rdeč	oranžen
vijoličast	roza
runen	bel
zelen	rjav
	moder

Katero barve poznamo?

tvoj	_____?
njegov	_____
njen	_____

Kakšne barve je _____?

Nariši se in pobarvaj!

Opisi se!

Poglej k sosedu in ga opiši!

Moj pulover je _____.
Hlače so _____, čevlji _____,
nogavčke pa _____.
Srajca je _____ barve.

Njegov	pulover	je	rdeč	pulover

Katero barvo imaš najraje in zakaj?

Katero barve najraje nosimo? *Poglejmo naokrog!*

Pobarvaj obleke v omari po svoji!

Kaj najraje oblečeš? Najraje oblečem _____.

Ali se sam oblečeš? Kdo ti pomaga?

Kaj še lahko spravimo v omaro?

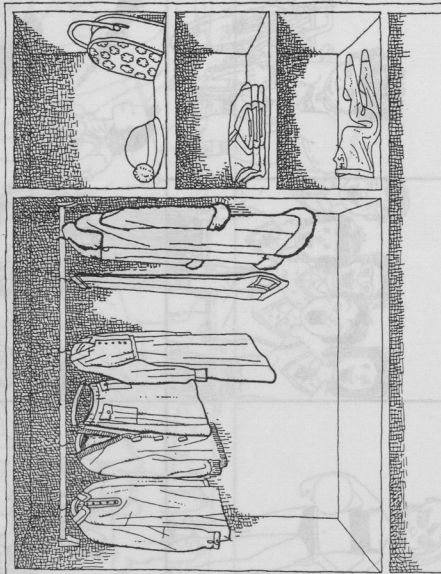
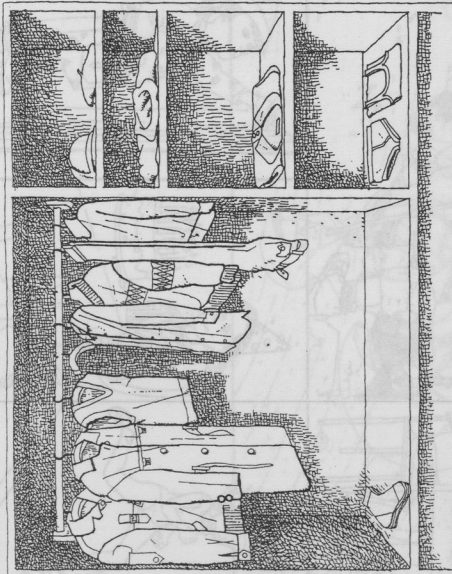
V omari

Igrica: Kaj je v nabrinku?

Kdo ima dober spomin?

Spis: Moja omara pripoveduje

je	še
imam	_____

OBLAČILA ZA RAZLIČNE PRILIKOSTI

V šoli nosim _____, ...
V postelji imam na sebi _____.

Oglejmo si risbe!

Kje so otroci?

Kaj imajo na sebi? — Katera oblačila poznamo?
Ali ti tudi oblečeš _____, če si na morju?

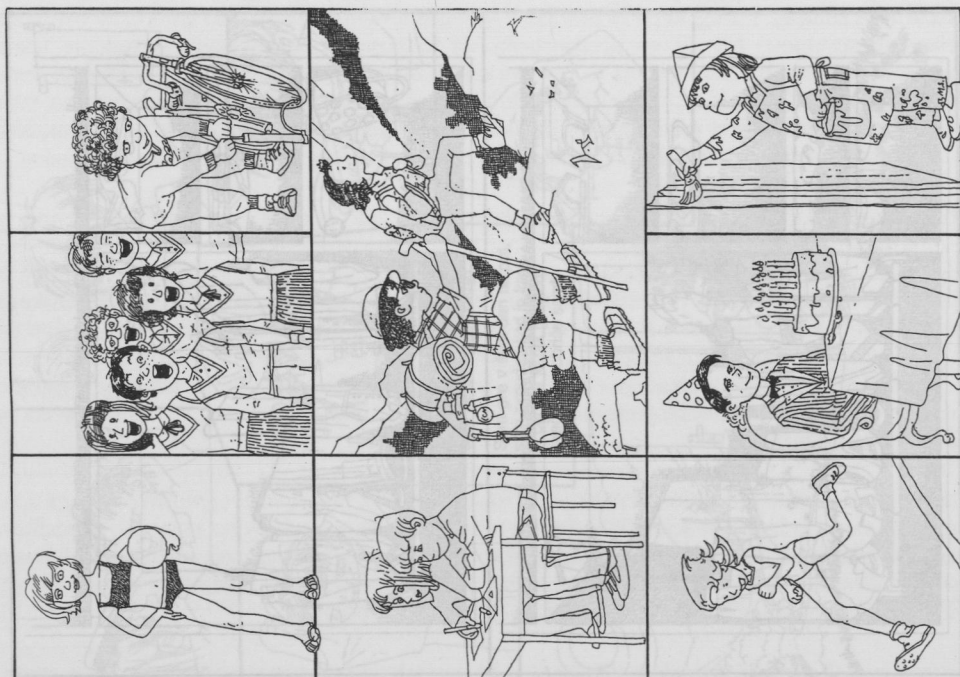
Kam gremo? Gremo _____

na morje na dvorišče v šolo	v luže	na izlet na rojstni dan
-----------------------------------	--------	----------------------------

Igrica: Potujem na počitnice in v kovčku imam _____

Anorak	_____
Bluza	_____
C	_____
Č	_____
D	_____
E	_____
...	_____

(Vsak mora ponoviti vse in dodati novo oblačilo na naslednjo črko v abecedi!)

VREME - DANES DEŽUJE

Kakšno vreme je danes?

Kdaj sneži?

Kdaj pa dežuje?

Kakšno vreme je spomladi?

Dežuje. Kaj obličemo, kadar _____?

Ali imamo vsi _____?

Kakšne barve?

Oglejmo si risbo!

Kaj imajo na sebi ljudje na sliki? *Opišimo jih!*

Kaj delajo?

Dajmo jim imena!

Kaj je še na sliki?

Pobarvajmo sliko!

Napišimo zgodbo: Že spet dežuje

RAD_ IMAM SNEG

Kdo ima rad sneg? Zakaj?

smučamo
drasmo
sankamo se
kepatimo se

A se znaš _____?

smučati
sankati
drasiti
kepati

Kaj rabimo za smučanje?

Kje se smučamo? Kje se smučate?
Kdaj se smučate?

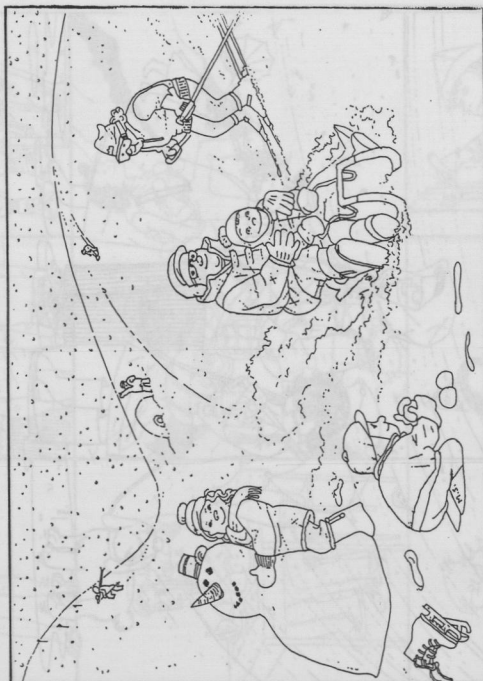
Kaj delajo otroci na sliki?
Kaj imajo na sebi?

Spis: Prvič na snegu
Kako je sneg dober!

Kje se drasmo?
Kje se smučamo?
Kje se sankamo?

Na drsališču.
Na _____.
Na _____.

Ali znamo narediti snežnega moža? – Kako?

posameznik učence vpraša oz. odgovori in sledi po navodilih učitelja: Učenci vprašajo učence 2, kaj vi v omarah? — Sledi vprašanje. — Učenci: 4 v omarah 2, kaj vi v omarah? — Sledi odgovor. Itd.

Delo v razredu popestrimo s poslušanjem in branjem pesmi, v katerih se lahko razvije tehnično znanje.

Ob usvajanju besednega zaklada učenci lahko delajo v skupini, ki zbira »zbirajo« poimenovanja in jih na tablo in omarah zapisuje. Ob govornem delu učenci drug drugega ponovno opominjajo na pravilno uporabo besed.

Nekatere vaje lahko učenci delajo tudi v parih (razreda), pri čemer učenci eni delajo, drugi pa opazujejo in komentirajo.

Vzorci in navodila za delo učencev so priloženi v obliki listov, ki jih učenci lahko uporabljajo kot pomoč pri delu. Vzorci so razdeljeni v tri skupine: 1. Sam, 2. Sami, 3. Sami in Sami. Vzorci so razdeljeni v tri skupine: 1. Sam, 2. Sami, 3. Sami in Sami.

Učenci lahko delajo tudi v skupini, ki zbira »zbirajo« poimenovanja in jih na tablo in omarah zapisuje. Ob govornem delu učenci drug drugega ponovno opominjajo na pravilno uporabo besed.

Učenci lahko delajo tudi v skupini, ki zbira »zbirajo« poimenovanja in jih na tablo in omarah zapisuje. Ob govornem delu učenci drug drugega ponovno opominjajo na pravilno uporabo besed.

Učenci lahko delajo tudi v skupini, ki zbira »zbirajo« poimenovanja in jih na tablo in omarah zapisuje. Ob govornem delu učenci drug drugega ponovno opominjajo na pravilno uporabo besed.

Učenci lahko delajo tudi v skupini, ki zbira »zbirajo« poimenovanja in jih na tablo in omarah zapisuje. Ob govornem delu učenci drug drugega ponovno opominjajo na pravilno uporabo besed.

Učenci lahko delajo tudi v skupini, ki zbira »zbirajo« poimenovanja in jih na tablo in omarah zapisuje. Ob govornem delu učenci drug drugega ponovno opominjajo na pravilno uporabo besed.

SAM

Pedenjped se sam oblači,
sam počese in umije,
čevljičke si sam skrtiči,
sam se s čepico pokrije.

Sam gre v širni dan na pot,
sam preudari kod in kam.
A čeprav je tak gospod,
svečke ne obriše sam!

PEDENJPED

Sam

Pesnica

Kaj vse zna Blaž sam?

Kaj vse
sneem
znam
sam_?

Česa ne snem sam_?

Zakaj?

Kdo te ne pusti?

Kaj bi rad_

naradi_

delal_

sam_?

Povejmo pesnico o Blažu in Mateju!

o Blažu, Mateju in Vesni!

In kje so rime?

Ali je Blaž samostojen?

Kdaj je človek samostojen?

Kaj pomeni »samostojnost«?

A si ti že samostojen?

Od kdaj? V čem?

Kdaj pa rabiš pomoč?

Pri čem?

Kaj radi delate v dvoje/troje/v družbi?

Nariši Blaža pedenjpeda!

Spis:

Samota

Poskusna učna enota

Tematika

- oblačila, barve, svojina;
- prostor (kje?), čas — vreme — letni časi — oblačila za različne priložnosti;
- kaj znam narediti sam — otrokova samostojna aktivnost.

Predstavitev gradiva

Za uvajanje navedene tematike sem izbrala pesmico in slikovno gradivo. Nastalo je na podlagi pesmice, besedno gradivo za vaje pa na podlagi obojega, pesmice in risb.

Pesmica je iz otroške zbirke PEDENJPED Nika Grafenauerja (Ljubljana: Mladinska knjiga, 1983), risbe pa so delo Matjaža Schmidta, ki ga poznamo iz otroških knjig, kot sta *Nejčev prvi leksikon* (Ljubljana: Mladinska knjiga, 1982) ali *Sonja in Peter se učita slovensko* (Celovec: Drava, 1986).

Pri vajah in nalogah si pomagamo z učnimi karticami in lističi, ki so tematsko povezani z obravnavano tematiko (risbe, slike, besede).

Gradivo je bilo pripravljeno s predpostavko, da so otroci v razredu heterogena skupina tako po starosti (7 do 10 let) kot po stopnji obvladanja slovenskega jezika, zato je snov razporejena od preprostega k bolj zahtevnemu, od osnovnih vzorcev za poimenovanje do bolj zapletenih, kot so opis, izražanje mnenja ipd.

Navodila za delo

Iz predstavljenega gradiva lahko učitelj sam izbere, kaj bo uporabil, upoštevajoč dano situacijo v vsakem razredu. Poleg navodil, razloženih v tem priročniku, lahko učitelj izrazi tudi druge ideje, ki mu jih narekujejo izkušnje pri delu s kombiniranimi razredi. Medtem ko se tisti na nižji stopnji zaustavijo ob določenem problemu ali jih zaposlimo z risanjem, lahko učenci z več znanja sami napredujejo skozi zahtevnejše naloge, ki jim tisti z nižjo stopnjo znanja še ne bi bili kos.

Vzgojno-izobraževalni cilji

Učiteljev cilj naj bo razvijanje komunikacije. Zato naj upošteva naslednje stopnje pri usvajanju snovi:

- a) poimenovanje delov in celote,
- b) ponavljanje in razumevanje,
- c) ubesedovanje po danih modelih,
- č) prenos na lastno/učenčevo izkušnjo.

Metode dela

Delo z učenci naj bo zastavljeno kot pogovor med učencem in učiteljem ali kot pogovor med dvema učencema po določenem vzorcu (t. i. vódeni pogovor) oz. prosto, s čimer utrjujemo obravnavano/predelano jezikovno prvino (slovnico), nato pa poskušamo prenesti novo pridobljeno/poglobljeno znanje na posameznikovo izkušnjo v trenutku govorjenja ali pa na splošno. Vodení pogovor imenujem pogovor, ki ga usmerja/vodi učitelj, s tem da pove, kaj naj

posamezni učenec vpraša oz. odgovori, in sicer po naslednjem zaporedju: Učitelj: »Učenec 1, vprašaj učenca 2, kaj visi v omari!« — Sledi vprašanje. — Učitelj: »Učenec 2, naštej 4 stvari.« — Sledi odgovor. Itd.

Delo v razredu popestrimo tudi z ustvarjalnimi jezikovnimi igricami, ki otroka pritegnejo in ob katerih se lahko razvije tekmovalni duh.

Ob usvajanju besednega zaklada lahko razred razdelimo na skupine, ki ob risbah/pesmi ipd. »zbirajo« poimenovanja in se drug od drugega učijo. Lahko pa jih ob skupnem »ugibanju« učitelj zapisuje na tablo in končno jih učenci skupaj ponovijo. Ob iskanju poimenovanj pustimo, da učenci govorijo drug čez drugega oz. drug ob drugem. Težko izgovorljive besede ali nove besede ponovimo skupaj sproti in vsakokrat, ko obdelamo tematsko zaključeno enoto.

Nekatere vaje so primerne za reševanje v manjših skupinah (2, 3 ali 4 učenci, odvisno od velikosti razreda), npr. sestavljanje vprašanj ob risbi/pesmi, pisanje/tvorjenje povedi z določeno besedo/določenimi besedami ipd.

Vzorci v pričujoči učni enoti so samo modelni, vanje je treba vstavljati besede na način zamenjave, in to glede na simulirano ali resnično situacijo. Včasih je izbor uokvirjen/omejen, vendar lahko učitelj tudi tu uvede druge potrebne izraze.

Vprašanja zastavlja najprej učitelj učencem, nato učenci drug drugemu. Vmesna stopnja je t. i. vodeni pogovor, ko učitelj usmerja pogovor ter tudi na ta način še utrjuje jezikovne strukture. Posebej primeren je za aktiviranje tistih učencev, ki niso preveč samoiniciativni oz. glasni [poskusimo povezati dobrega z manj dobrim]. Taki vaji naj sledi prenos v realno sporazumevalno situacijo.

Tudi domače delo naj variira od enostavnega barvanja (po navodilu) do pisanja preprostih povedi ali pisanja krajših oz. daljših sestavkov, odvisno od obvladanja jezika.

Pregled obravnavanega gradiva

1 Osnovo tvorijo trije tematski sklopi, in sicer:

- kaj dela/zna Blaž?,
- oblačila,
- obleka in vreme.

1.1 Podnaslovi uvajajo sklope k ilustracijam, in sicer:

Kaj dela Blaž?

Kaj znam sam? Omara za obleko.

Oblučila za različne priložnosti.

Vreme — Danes dežuje.

Rad imam sneg.

Pedenjped — Sam.

1.2 Vsako risbo uvajajo tematsko zaokrožena poimenovanja oz. prepoznavanje predmetov, npr.: dogajanje/dejanje, oblačila, barve, svojina, prostor (kje?), snov, vreme, meseci, leto — letni časi (kdaj?), opis (osnovni in razširjeni besedni zaklad).

2 Odločevalna in dopolnjevalna vprašanja ob stavkih z naslednjimi skladenjskimi vzorci:

O — P sed. E: 3. os./2. os./1.os.; M: 1. os [2. os.]

biti + sam./prid. beseda

O — P — Pr₄

O — P — PDkr {na/v}₅

O — P — PDč

[O — P — Pr₃]

O — P — PDkr {na/v}₄

glagol: sed., pret., prih.

samostalniška besedna zveza: gola (I in T E), ujemalna (I E)

Uporabljamo tiste skladenjske vzorce, ki jih ponuja določena snov/risba; ves čas uporabljamo seveda tudi že uvedene (pravkar obravnavane), povsem nove pa le neobvezno ob sprotni nepriljubljeni komunikaciji in ne kot model.

3 Igrice za urjenje spomina (in utrjevanje slovničnih vzorcev):

- 12 predmetov/oblačil pokažem, skrijem; treba jih je naštetih čim več in jih barvno opisati;
- po abecednem redu dodajamo predmete/oblačila v obrazec: *Potujem na počitnice in v kovčku imam: a _____, b _____* itd. Vsak naslednji v igri mora ponoviti vse prejšnje predmete.

4 Prenos situacije iz besedila na dejanskost (učenceva konkretna situacija oz. izkušnja).

Pedenjped — in ti?/Kaj znaš sam?/Kaj rad delaš?/Kaj si danes oblekel?/Moj pulover je zelen./Katere barve imamo najraje?/V šoli nosim _____./Blaž gre v hribe. — Tudi jaz grem v hribe. Kaj oblečem, kadar grem v hribe?/Včeraj je bilo sončno. Danes pa dežuje./Kakšno vreme je pozimi?/Kaj delamo na snegu?/Zimski športi in oprema./Naredimo snežaka!/Naredili smo snežaka. — Naredili bomo snežaka./Česa ne smem sam?/Kaj pomeni »samostojnost«? Kdaj rabimo pomoč?

5 Tiha zaposlitev, lahko tudi domača naloga:

Risanje./Barvanje risb./Opis risb. — Razmišljanje ob risbah na dano iztočnico: *Gledam se v ogledalo (obleka in barve), Moja omara pripoveduje, Grem na počitnice in v nahrbtniku imam: a... b... c..., Že spet dežuje, Ko sem prvič videl sneg, Samota, Samostojnost* ipd.

6 Besedila s podobno tematiko kot dopolnilo:

Anica Černejeva: V snegu na bregu (pesmica),

Saša Vegri: Prijatelj (pesmica),

Saša Vegri: Takrat (pesmica),

Slavko Pregl: Arjan je bolan (zgodbica).

Navodila za delo z gradivom

Delovni zvezek sestavlja 6 delovnih listov, vsak sestoji iz risbe in besedila (leva in desna stran odprtega zvezka). Delovne liste spremljajo navodila, in sicer v etapah skozi učno uro; ločene so z zvezdicami, znotraj le-teh pa so razporejena od 1 do 4 po naslednji logiki:

1. naloga, ki jo bomo izpeljali,
2. navodilo, kako jo izpeljemo,
3. metoda, ki jo uporabimo,
4. morebitna dodatna pomagala.

1. delovni list: Pesmica — KAJ DELA BLAŽ?

1. Branje pesmice in razumevanje ob risbah.

2. Učitelj pesmico prebere dvakrat, učenci samo poslušajo; nato še enkrat ob risbah in ob posamezni risbi kažemo, kaj fantek dela. — Določimo mu ime (*Blaž*), pri izbiri naj sodeluje ves razred.

*

1 Ob slikah ugotavljamo, kaj dela Blaž. Uvajamo naslednje vzorce:

- 1.1 Ali se Blaž oblači? Ja.
 češe? Ne.
 umiva?
 ...

- 1.2 Ali se Blaž sam oblači? Ja.
 umiva? Ne zna (se).
 si krtači čevlje?

2 Najprej sprašujemo po zapovrstju slik, nato mešano. Ko končamo, naj učenci sprašujejo drug drugega.

*

1 Razumevanje vprašanj in odgovarjanje.

2 Prenos na trenutno situacijo izpeljemo z vprašanji (in odgovori):

- 2.1 Kaj pa ti? A se ti sam oblečeš? Ja
 obuješ? Ne, ne znam.

- 2.2 A se ti znaš sam počesati? Ja, znam.
 ... Ne, ne znam (se).

- 2.3 Kdo te počese? Mama.
 obuje? Sestra.

- 2.4 Kaj najprej oblečeš? In potem?

3 Učitelj sprašuje, učenci odgovarjajo.

*

1 Utrjevanje in posploševanje: KAJ ZNAM SAM?

- 1.1 A greš sam v šolo
 v trgovino
 k prijatelju ?
 v kino itd.
 1.2 Ali znamo vsi _____ (aktivnosti s table)?
 1.3 A si sam obrišeš nos? ali A znaš sam ____-ti ?...
 zapneš plašč?
 zavežeš čevlje?
 odrežeš kos kruha?

- A sam prižgeš plin?
 skuhaš čaj?
 voziš kolo?

2 Sprašujemo, kaj še znajo sami, in zapisujemo ideje na tablo.

3 Učitelj sprašuje, učenci odgovarjajo.

* Navodilo za pisne vaje: punčke naj dopišejo a za ženski spol, npr. sam_. To velja za vse naslednje primere.

*

Prehod na nov delovni list

1 Uvajanje poimenovanj za predmete in prostore na risbah ter prenos.

1.1 *Kaj je to?/Ali vemo, kaj je to?*

Kaj delamo z _____?

S čim se češemo? _____ — *S čim še?* _____

1.2 *A se ti rad umivaš?/češeš/oblačiš ...?*

Kdaj se umivamo/počesimo/si skrtavimo čevlje/damo kapo na glavo?

2 Ob slikah postavljamo vprašanja, da se učenci naučijo novih besed.

3 Učitelj sprašuje, učenci ali učitelj odgovarjajo, skupno ponavljanje.

4 Posamezne nove predmete (ali dejavnosti) lahko predstavimo tudi na učnih karticah.

*

Tisti učenci, ki znajo, naj pod risbe na delovnem listu 1 podpišejo, kaj dela Blaž.

2. delovni list: POGLEJMO V OMARO

1 Poimenovanje — naštevanje in uvajanje ob risbi.

2 Učenci naj si ogledajo risbo in naštevajo oblačila, ki jih poznajo, po vzorcih:

A: 2.1 *To je* _____. *To so* _____.

2.1.1 *Kaj je v omari?* _____

2.1.2 *Kaj visi v omari?* _____

B: 2.2 *Kaj ima blaž v omari?*

V omari ima _____.

3 Ob 2.1 lahko učence spodbujamo z vprašanji: *Ali vemo, kaj je to?/Ali poznamo tole?* Na koncu skupaj ponovimo nove besede, če povzročajo težave, po večkrat. — Ob 2.1.2 izpeljemo vodeni pogovor (v učenčevem odgovoru naj bosta po dva predmeta).

4 Za utrjevanje besednega zaklada lahko pripravimo in uporabimo učne kartice.

*

1 Razumevanje in prenos.

2 Uvedemo naslednje variante vprašanj:

2.1 *Ali imaš ti tudi* _____?

Ja, imam.

Ne, nimam.

2.2 *Kaj imaš danes na sebi?* _____

2.3 *Kaj smo danes oblekli?* _____

3 Sprašujemo posamezne učence. Zahtevamo čim več različnih odgovorov. — Ob naštevanju skiciramo oblačila na tablo (ali polagamo na klop učne kartice). — Učenci naj drug drugega sprašujejo *A imaš ti tudi* _____? in odgovarjajo »po resnici«.

4 Učne kartice z oblačili.

*

1 Poimenovanje barv.

2 Najprej se prepričamo, katere barve učenci znajo poimenovati. Nato oblačilom na tabli (iz prejšnje faze) dodajamo barve po vzorcu:

2.1 *Pulover je moder./Bluza je bela./Krilo je rdeče./Čevlji so rjavi./...*

2.2 *Kakšne barve je _____ ? ...*

3 Učenci naj skupaj poimenujejo barve, pobarvajo poimenovanja za barve na delovnem listu in dodajajo barve oblačilom na tabli (ali na učne kartice).

4 Različne učne kartice z oblačili, ki naj jim posamezne skupine učencev skupaj dodajajo izbrane/določene barve.

*

1 Uvajanje svojilnih zaimkov in njihovih pomenov.

2 Takoj uvedemo resnično situacijo z vprašanji

2.1 *Kakšne barve je moj/tvoj/njegov/njen pulover?*

3 Najprej učitelj sprašuje posamezne učence, nato naj se učenci sprašujejo med sabo. Za pomoč jih lahko usmerjamo z vodenimi vprašanji.

*

1 Razumevanje in utrjevanje: opis v barvah.

2 Učenci naj se opišejo v barvah po danem vzorcu (na delovnem listu).

3 Vajo izvedemo pisno ali ustno. Če še ne znajo pisati, lahko izvedemo vajo ob skici in na tabli. Posamezni učenec naj strnjeno pove 3-4 povedi po danem vzorcu. Potem naj opiše še soseda.

*

1 Ujemalna samostalniška besedna zveza.

2 Iz konkretne situacije izberemo nekaj primerov tipa

Njegov pulover je rdeč. — [To je] rdeč pulover ...

3 Vaja naj poteka tako, da po en učenec pove izhodiščno poved, drugi pa jo spremeni itd. Vaja naj poteka verižno.

*

1 Utrjevanje vzorca in poimenovanj za barve.

2 Uvedemo vprašanja

2.1 *Ali imaš (barva) pulover/hlače?*

2.2 *Katere barve najraje nosiš?*

2.3 *Katero barvo imaš ti najraje?*

3 Učenci opazujejo po razredu in ugotavljajo. Barve lahko le naštejejo ali pa jih tudi zapišemo na tablo oz. lističe.

4 Učni lističi za zapisovanje/barvanje.

*

1 Barvanje oblačil v omari./Pogovor.

2 A: Če je potreben predah, naj učenci pobarvajo obleke v omari, sicer pa naj bo to za domačo nalogo. Tisti, ki znajo, lahko tudi napišejo imena oblačil in barv.

B: Skupino, ki zna več, lahko zaposlimo s pogovorom:

2.1 *Kaj najraje oblečeš?*

2.2 *Ali se sam oblečeš?*

2.3 *Kdo ti pomaga?*

3 A: Tiha zaposlitev učencev.

B: Individualni pogovor učitelj — učenec, učenec — učenec.

*

1 Dodatna poimenovanja oblačil oz. predmetov za v omaro.

2 Razred skupaj razmišlja, *kaj še lahko spravimo v omaro*.

3 Skupno delo učencev in učitelja, ki lahko določene predmete skicira na tablo ali razdeli učne kartice in tako spodbuja razmišljanje.

4 Skice na tabli, učne kartice.

*

1 Igrica za urjenje spomina.

2 Učence razdelimo v skupine po 2-3 (oz. več, odvisno od velikosti razreda). V nahrbtniku imamo 12 oblačil. Po vrsti jih razložimo in pokažemo, nato jih pokrijemo. Učenci morajo naštetih vseh dvanajst predmetov (ali na prste ali jih zapišejo). Katera skupina je prva? — Nato naj določijo še barvo!

3 Po dva ali trije učenci naj staknejo glave in si pomagajo; učitelj le usmerja delo; prvi del igrice je končan, ko ima ena skupina vseh 12 predmetov. Po spominu določajo oblačilom še barve. — Katera skupina je uspešnejša? Končno si vsi skupaj predmete ogledajo.

4 Nahrbtnik, 12 kosov oblačil, ruta za prekritje.

*

1 Spis (domača naloga).

2 Učenci pišejo na temo *Moja omara pripoveduje*. S tem lahko zaposlimo druge učence, kadar z začetniki utrjujemo snov.

3 Učenci pišejo, učitelj dela z drugo skupino.

3. delovni list: OBLAČILA ZA RAZLIČNE PRILOŽNOSTI

1 Uvajanje lokacije.

2 Z dvema povedma uvedemo lokacijo

2.1 *V šoli nosimo _____, _____, _____ in _____.*

V postelji imamo na sebi _____.

3 Učitelj spodbudi razmišljanje o tem, kaj oblečemo v določenih okoliščinah, nato cel razred ponovi/osvoji konstrukcijo.

*

1 Opazovanje risb na 3. delovnem listu, poudarek na prostoru/dejavnosti in na oblačilih za različne priložnosti.

2 A: Uvedemo vprašanje, da poimenujemo prostor, kjer se nahajajo otroci

2.1 *Kje je/so/sta _____?* *V/Na _____.*

B: Poimenovanja oblačil po znanem vzorcu.

3 A: Učitelj sprašuje, učenci odgovarjajo/ponavljajo za njim.

B: Učenci sprašujejo drug drugega. Učitelj lahko sproži spraševanje z vodenim pogovorom.

*

1 Prenos na učenčevo izkušnjo.

2 Ob risbah tvorimo povedi po danem vzorcu.

2.1 *Ali ti tudi oblečeš _____, če si na/v _____?*

3 Učitelj sprašuje ali pa pomaga učencem pri tvorbi vprašanja (ob sličici).

*

1 Novi vzorec: KAM?

2 Novi vzorec uvedemo samo, če splošno znanje v skupini to dopušča:

2.1 *Kam gremo?* *Gremo na/v _____.*

3 Učitelj ob risbah sprašuje, odgovarja skupaj cel razred, nato posamično oz. v vodeni obliki.

*

1 Igrica za urjenje spomina.

2 V obrazec *Potujem na počitnice in v kovčku imam a _____, b _____, c _____* je treba po abecedi vstaviti nove predmete — oblačila.

3 Učitelj na začetku pomaga, dokler si učenci obrazca ne zapomnijo. Igrica poteka tako, da vsak naslednji učenec ponovi ves niz (ali pa začetek ponovi ves razred, posameznik pa le od abecednega niza naprej). — Glagol *imam* iz obrazca lahko nadomestimo z glagolom *je*.

*

1 Domača naloga/tiha zaposlitev.

2 Za domačo nalogo damo podobno vajo, le da npr. *kovček* nadomestimo z *nahrbtnik, torba* oz. glagol *imam* z *je/sem dal /spravil /založil*. — Za tiste z več domišljije pa naslovimo nalogo z *Pod posteljo sem spravil/skril a _____, b _____, c _____* ...

3 Individualno delo.

4. delovni list: VREME — Danes dežuje

1 Poimenovanja vremenskih pojavov in stanj.

2 Z vprašanjem

2.1 *Kakšno vreme je danes?*

vpeljemo poimenovanja za vremenske pojave [sproti jih lahko skiciramo na tablo (sonce, oblak,

dež, sončna pot)) in odgovore, kot

2.2 *Dežuje. — Deževno je./Sonce sije. — Sončno je.*

Pomagamo si lahko tudi z vprašanji

2.3 *Kaj dela sonce/veter/sneg/dež?* itd.

3 Učitelj sprašuje, učenci odgovarjajo/ponavljajo.

*

1 Poimenovanja za dele dneva in pozdravi.

2 Z vprašanji

2.1 *Kdaj sonce vzhaja?* itd. (ob sončni poti)

dobimo odgovore

2.2 *zjutraj, opoldne, popoldne, zvečer.*

[Če nam čas dopušča, lahko uvedemo tudi pozdrave glede na dnevni čas.]

3 Ob skici sončne poti učitelj sprašuje, učenci odgovarjajo/ponavljajo.

4 Skica na tabli.

*

1 Poimenovanja *leto, mesec, letni časi; vreme.*

2 Ob risbah na učnih karticah uvedemo gornja poimenovanja in jih povežemo z vremenom:

2.1 *Kakšno vreme je pozimi? — Pa poleti?* itd. oz.

2.2 *Kdaj sneži?/Kdaj drsamo/plavamo?* itd.

3 Učitelj vpelje besede za nove pojme, učenci ponavljajo/odgovarjajo.

*

1 Ponavljanje in utrjevanje.

2 Ob risbi naj učenci naštevajo, kaj oblečemo, kadar dežuje.

3 Učenci naštevajo oblačila za v dež; nove besede ponavlja za učiteljem cel razred.

*

1 Prenos na resnično situacijo.

2 Z vprašanji spodbudimo pogovor:

2.1 *Ali imamo vsi dežnik/pelerino/škorjme?*

2.2 *Kdo ima dežnik?/ _____* ...

2.3 *Kakšne barve?*

3 Pogovor lahko vpeljemo v vodeni obliki. — Po nekaj učencev skupaj naj opiše skupino ljudi z risbe. Nato naj skupina skupini postavlja vprašanja o risbi (za opis in dejanje).

*

1 Barvanje risbe oz. opis.

2 Učenci naj risbo pobarvajo in naštejejo uporabljene barve. Uporabljajo naj vse znane stavčne vzorce.

3 Najprej tiha zaposlitev (ali domača naloga), nato individualni pregled učitelj — učenec ali učenec — učenec.

4 Pobarvani delovni list.

*

1 Spis.

2 Učence z več znanja zaposlimo s spisom *Kar naprej dežuje* ali *Bil sem moker* (lahko kot domača naloga).

3 Individualno delo.

5. delovni list: ZIMA — Sneg

1 Razumevanje, ponavljanje, utrjevanje.

2 Ob sliki začnemo pogovor z vprašanji

2.1 *Kaj delamo pozimi?*

2.2 *Ali znamo smučati?/Kdo zna smučati/_____?*

2.3 Poimenovanja uvedemo z vprašanjem *Kaj rabimo za smučanje/drsanje/...*

3 Učitelj si pomaga s skiciranjem na tablo ali z učnimi karticami, učenci odgovarjajo/ponavljajo.

4 Učne kartice z zimskošportno opremo.

*

1 Opis slike.

2 Učenci naj osebe poimenujejo, nato pa sestavljajo vprašanja dveh tipov:

2.1 *Kaj delajo?*

2.2 *Kaj imajo na sebi?*

3 Pol razreda naj sestavlja vprašanja za drugo polovico, skupini naj si vprašanja nato izmenično zastavljata. Lahko pa vsaka skupina najprej sestavi npr. po 6 vprašanj (jih zapiše, učitelj jih na hitro pregleda), nato pa si jih skupini izmenično zastavljata. Sprašujejo in odgovarjajo člani skupine po medsebojnem dogovoru. Učitelj le usmerja aktivnost v razredu.

*

1 Uvajanje preteklika oz. prihodnjika.

2 Ob isti sliki naj učenci pripovedujejo,

2.1 *kaj so delali v nedeljo/včeraj/na počitnicah oz.*

2.2 *kaj bodo delali jutri/v nedeljo/med počitnicami.,*
po vzorcu

2.3 *Včeraj sem se sankal /smučal_ itd.*

2.4 *Jutri se bom sankal /smučal_ itd.*

3 Učitelj sprašuje, učenci odgovarjajo/ponavljajo v skupini.

*

1. Poimenovanja za lokacije.

2 Z vprašanjem

2.1 Kje se smučamo/drsamo?

dobimo odgovore po vzorcu: Na smučišču/drsališču/sankališču ipd.

3 Učitelj pomaga učencem pri odgovorih.

*

1 Pogovor na temo »sneženi mož«

2 Z vprašanjem *Kako naredimo sneženega moža?* sproži učitelj pogovor o tem, kako se ga naredi.

3 A: Učitelj sprašuje, razred poskuša s skupnimi močmi opisati, kako se naredi snežaka. Učitelj lahko pusti, da posameznik(i) opišejo postopek.

B: Učitelj si lahko pomaga s pesmico Anice Černejeve (in tako ponudi morda neznani besedni zaklad):

V snegu na bregu je stal čuden možic,
metlo je v roki držal, brez rokavic.
Lonec je mamici vzel, oj, ta prismuk,
in ga na glavo del si za klobuk.

Ob drugem pripovedovanju pesmi lahko učitelj vsebino skicira na tablo ali pa delajo to učenci vsak zase ob učiteljevem pripovedovanju. — Šele nato poskusimo s skupnim opisom delanja sneženega moža.

*

1 Spis.

2 Domača naloga ali tiha zaposlitev naj bo spis: *Ko sem prvič videl _sneg* ali *Kako dober je sneg!*

3 Individualno delo.

6. delovni list: Pesmica

1 Branje pesmice.

2 Učitelj ponovno prebere izhodiščno besedilo — pesmico *Sam*, in to dvakrat, potem pa še tako, da učenci dokončajo rimane besede v vrsticah.

3 Učitelj bere, učenci poslušajo oz. pri tretjem branju dopolnjujejo učiteljevo branje.

*

1 Prenos, ki upošteva izkušnje učencev.

2 Z vprašanji spodbudimo razmišljanje:

2.1 Kaj vse smem sam_?

znam

2.2 Česa ne smem sam_?

2.3 Kaj bi rad _zal _sam_?

3 Učitelj sprašuje, učenci odgovarjajo.

*

1 Množina in dvojina.

2 Pesmico lahko preberemo/povemo še

2.1 v množini: *Blaž, Matej in Vesna ...* ali

2.2 v dvojini: *Blaž in Matej ...*

Učence opozorimo, da se je rima seveda izgubila.

3 Učitelj prebere enkrat, nato pa tako, da učenci dopolnjujejo:

Blaž, Matej in Vesna se sami obleče ... , sami obuje ... itd.

*

1 Razumevanje pesmi in razmišljanje.

2 Učitelj spodbudi razmišljanje z raznovrstnimi vprašanji, npr.

2.1 *Ali je Blaž samostojen fantek?*

2.2 *Kdo je samostojen?*

2.3 *Kaj pomeni samostojnost?*

2.4 *Ali so 3/4/7-letni otroci samostojni? Kako?*

2.5 *Kdaj rabimo pomoč?*

2.6 *Kaj radi delate v dvoje/troje/v skupini?*

3 Učitelj sprašuje, učenci oblikujejo svoja mnenja.

*

1 Spis.

2 Po razmišljanju o pesmi učenci napišejo spis z naslovom *Samostojnost* ali *Samota*.

3 Individualno delo.

*

1 Za konec učitelj in učenci pesem še skupaj preberejo/ponovijo.

Ljubica Črnivec

UDK 811.163.6'243:371.3

SUMMARY

A MODEL TEACHING UNIT OF SLOVENE AS A SECOND LANGUAGE

This model teaching unit was prepared in autumn 1989 within Unesco's project for maintaining national identity of emigrants in Europe, on the basis of their mother tongue as a medium of instruction.

The material was tested in 1990 in four Slovene language classes in Germany. It observes the classroom reality characteristic of the Slovene language instruction all over Europe: students of different age and levels of knowledge, relatively small numbers, only one session per week (in their spare time). As a rule, children are familiar with a specific idiom of Slovene spoken at home, whereas the language of their environment is non-Slovene. Life in another country makes their experiential world different from that of their peers at home.

The topics chosen relate to everyday life (clothing, colours, possession; location; time—weather—seasons—clothing for different opportunities; I/myself and independence), and the speech models offered are as universal as possible. These children belong to two cul-

tural spheres, and the material for maintaining their mother tongue/culture should enable them to move freely from one to another. Specific features can be acquired during the complementary, and as a rule short immersions in the world of their parents during their regular or sporadic visits home.

Consequently the teaching material is designed so that it allows starting and exiting at any point, narrowing or expanding of the models, and individual assignments. It enables individual pace. Because of the nature of heterogeneous classes, neither the same level of knowledge nor the same pace of acquisition are expected at any stage.

The material does not comprise grammatical and lexical sections. However, it is accompanied by the teachers' manual with methodical guidelines on how to apply the material in the classroom, how to stimulate communication and make language acquisition and teaching more agreeable.